

необхідності дотримання етичних принципів та інституційних основ академічної діяльності.

Література:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. К. : Таксон, 2016. 234 с.
2. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Садик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>
4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
5. Fundamental Values of Academic Integrity. URL: <https://academicintegrity.org/resources/fundamental-values>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-24>

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ PhD В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Павлова В. А.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
м. Дніпро, Україна*

Проблеми у сфері надання освітніх послуг на третьому (освітньо-науковому) рівні з'явилися ще на етапі пандемії COVID-19 і загострилися у зв'язку з воєнним нападом росії, що викликало необхідність пошуку прийнятних в таких умовах формах навчання. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні» [1] маємо розуміти, що заклади освіти визначають основними формами офлайн (традиційна), онлайн та *змішане навчання, як їх поєднання*.

Навчання за програмою PhD має свою специфіку, оскільки поєднує формування теоретичних знань і набуття практичних умінь та отримання наукового ступеня. Іншими словами, є інструментом в економіці знань і завдяки здібностям та інноваційності бачення на

підставі творчого підходу вирішує складні завдання PhD, підвищуючи їх професійні навички [2]. Отже, організація навчання PhD в ЗВО має відмінні особливості і вибір форм навчання стає пріоритетним для забезпечення успіху на шляху до захисту дисертації.

Проаналізуємо різні форми навчання PhD і почнемо з освітньої складової навчального плану. Як стверджує [3], офлайн зустрічі забезпечують швидкі відповіді на питання, які виникають; зворотній зв'язок з викладачами та науковими керівниками, а, відтак, гарантію отримання знань та їх перевірку без залучення «спокус інтернет». Крім того, безпосереднє спілкування з PhD та підтримання контактів з ними є позитивним моментом в обговоренні проблем та їх вирішенні. Проте, в умовах воєнного стану, коли аспіранти виконують окрім навчальних ще й інші функції (волонтерство, допомога рідним, відрядження в інші райони країни тощо) офлайн зустрічі часто бувають неефективними через неможливість певної частини слухачів бути присутніми на заняттях. Однією з умов такого навчання є його безпечність, а тому обов'язковим стає наявність укриття і можливість доступу до інтерактивних компонентів для проведення там занять за тривалої тривоги. Як показують наші дослідження, офлайн заняття мають змогу відвідувати не більше 50% PhD. Це викликає необхідність пошуку інших форм навчання, які б забезпечували ефективність засвоювання матеріалу та виконання завдань освітнього й науково-дослідного спрямування.

Такою формою набуття активних навичок в освітній та науковій діяльності є онлайн формат та змішане навчання в синхронному та асинхронному режимі. У першому випадку взаємодія передбачає спілкування, навчання й передачу інформації в спільному електронному середовищі. Зокрема, за рахунок спеціальних програм для аудіо– та відеоконференції, що схоже на офлайн формат. Використовуючи для цього освітні платформи та сервіси Moodle, Google Classroom, Google Sites, Google Forms, Zoom, Google Meet тощо, забезпечується можливість використання інформаційно-цифрових технологій та проведення відеоконференцій й онлайн-зустрічей. У другому випадку взаємодія відбувається за допомогою обміну інформацією під час вирішення завдань, що є самостійною роботою за консультування викладача. Ще одним важливим напрямом, який швидко розвивається з появою онлайн навчання – застосування цифрових інструментів для підготовки і проведення занять. Серед найбільш продуктивних можна виділити: wizer; miro; mentimeter; plickers; zipGrade та інші.

Погоджуючись з [3, 4], можемо констатувати, що перевагами онлайн формату є такі: можливість приєднання до заняття з будь-якої

територіальної точки; ознайомлення з матеріалом за записом; вибір більшої кількості дисциплін; залучення сучасних технологій та інтерактивних інструментів відео. Дослідження показують, що більше 90% задоволені системою навчання за онлайн формату. Однак, поряд з цим, є певні ризики, що, перш за все пов'язані з самодисциплінованістю й відповідальністю PhD у питаннях виконання завдань та графіку, закладеному в індивідуальних планів навчальної та наукової роботи. Прослідковується відчуття відособленості від колективу та відсутності фізичного спілкування з викладачами. Ризики, пов'язані з технічними засобами, відсутністю, якістю, перериванням зв'язку, є на сьогодні, чи не найбільш суттєвою проблемою забезпечення результативності онлайн навчання.

Наведене вище більшою мірою відноситься до освітньої складової програми PhD, де за її виконанням слідкують і відділ аспірантури і гарант освітньо-наукової програми і випускова кафедра, а у аспіранта спрацьовує попередній досвід навчання. Більше проблем з мотивацією щодо виконання індивідуального плану науково-дослідної частини навчання. Тут основним джерелом заохочення є організованість аспіранта і бажання отримати кінцевий результат у формі дисертації. Для наукового керівника онлайн форма дозволяє посилити контроль над роботою аспіранта шляхом проведення індивідуальних консультацій, кількість яких не обмежується фізичною присутністю партнерів й часовим періодом, а, навпаки підвищується ефективність завдяки постійній звітності, оперативному розбору проблемних питань в режимі прямого спілкування, що дозволяє забезпечувати результативність наукових досліджень.

Отже, будь-яка форма навчання, що забезпечує результат, є прийнятною.

Література:

1. Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2024-%D0%BF#Text>
2. Тандон К. Чи варто отримувати ступінь PhD? URL: https://osvita.ua/abroad/higher_school/articles/26055/
3. Гончаров А. Що таке офлайн та онлайн навчання – порівняння. URL: <https://www.bestcleverslms.com/piznavalne/shcho-take-oflayn-vs-onlayn-navchannia-porivniannia/>
4. Харченко Н. Освіта XXI століття: онлайн чи офлайн? URL: <https://osvita.ua.com/2020/03/88507/>